

Antalet krushuvade pelikaner sjönk drastiskt under 1800- och 1900-talet, men världspopulationen har nu stabiliserats på 10 000–20 000 par.

Foto: Branta-Tours

FÅGELSKYDD

Pelikanprojekt i medvind

Brutus Östlings och Jan-Michael Breiders läckra bilder från Grekland på krushuvade pelikaner har synts i bokhandeln och i VF. Här tecknas en kompletterande bild. Med stöd av Swarovski pågår sedan 15 år tillbaka ett bulgariskt fågelskyddsarbete för att skydda arten.

Temperaturen steg bland de hetare C3-medlemmarna i höstas när larmet från Sjöland kom om en nordsträck-

ande pelikan. Spännande var det i alla fall så länge den gick som vit och sedan som krushuvad, men när den

visade sig vara rosaryggad svalnade intresset rejält.

Men finns det något hopp om att få se en äkta krushuvad pelikan i Sverige? Ja, varför inte? I Tarsigers fyndstatistik för Västra Palearktis hittar man 23 obsar utanför artens normala utbredningsområde.

Ganska naturligt är de flesta av dessa fynd från Ungern, och Österrike, men så långt norrut som i Polen finns fem fynd antecknade. En lite förlängd rörelse i samma riktning och vips har vi arten här.

Som närmast finns det än så länge ett godkänt fynd från Danmark, där en fågel sågs på Jylland i juli-augusti

2006. Ytterligare en obs av en iland-fluten döing på Nordjylland i juli 2009 är enligt Netfugl fortfarande under behandling av danska raritetskommittén. En annan obs från närområdet är den individ som sågs i Lettland, men då får man gå så långt tillbaka som till 1896.

Hoppet lever

Hoppet om en äkta krushuvad pelikan i Sverige får nog ändå anses leva. Enligt IUCN (International Union for Conservation of Nature) är krushuvad pelikan visserligen klassad som sårbar. Men efter det att antalet individer rasade under 1800- och 1900-talet

har världspopulationen nu stabiliserats på 10 000–20 000 par, varav 4 000–5 000 häckande par. Och flera kolonier växer. Flest individer häckar i Ryssland, men den största kolonin finns i sjön Mikri Prespa i Grekland och hyser nästan 1 000 par. I öster däremot minskar den mongoliska populationen och den beskrivs som "nästan utdöd".

Den tidigare kraftiga nedgången i antal berodde på torrläggning av våtmarker, jakt och förföljelse av fiskare. Idag är det störning från turism och fiske, förändringar av våtmarksområden, vattenförorening, kollisioner med kraftledningar och utfiskning av pelikanernas föda som är problemen. Den mongoliska populationen hotas dessutom fortfarande idag av boskapsskötare som jagar arten för "traditionell användning av näbben".

Genom en rad fågelskyddsåtgärder har effekten av de största hoten i Europa kunnat minskas under senare år. Åtgärder som att göra kraftledningskablar synligare alternativt nedmontering av kraftledningar, byggnad av boplattdar och -flottar i Turkiet, Bulgarien och Grekland tillsammans med övervaknings- och utbildningsprogram vid flera viktiga häcklokaler har minskat dödligheten och ökat häckningsframgången. En europeisk handlingsplan antogs 1996.

Projekt vid Srebarna

Ett exempel på fågelskyddsprojekt inriktade på krushuvad pelikan är *The Dalmatian Pelican Conservation Project in Srebarna* i nordöstra Bulgarien. Projektet drivs av stiftelsen Le Balkan-Bulgaria med ekonomiskt stöd av Swarovski Optik sedan 1998 och med tekniskt stöd från Branta-Tours.

Fågelskyddsarbetet bedrivs vid sjön Srebarna. Lokalen är den enda bulgariska häckplatsen för krushuvad pelikan och den sista i nedre delen av Donau, som fram till slutet av 1800-talet hyste flera kolonier av arten.

År 2010 fick 120 par ut 115 flygga ungar.
Foto: Branta-Tours

Inom projektet har det lagats staket som byggts som skydd runt kolonin. Vass har röjts för att inte predatorer ska kunna närma sig kolonin utan att synas.

Två stycken två meter höga boplattdar byggdes också före millennieskiftet för att locka nya par att häcka där och för att bona ska vara skyddade från höga vattenflöden.

Pelikanerna accepterade snabbt de nya plattformarna och i en rapport 2004 uppskattades att det i snitt under åren 2000–2004 häckade 46 par på plattformarna och att dessa fick ut 62 ungar per år. Det innebär att mer än en fjärdedel av Srebarnas krushuvade pelikaner häckade på plattformarna.

Oväder förstörde

Men projektet har inte bara varit en solskenssaga. Sommaren 2006 förstörde ett åskoväder de båda plattformarna och många av de häcknings-

Krävs det frisyrgelé för att få till den här fril-lan? Foto: Emil Enchev/Le Balkan-Bulgaria

de nog kunde totalt 150 par som fick ut 180 ungar räknas in sommaren därpå.

Sommaren 2008 gick en vildsvinsfamilj bärsärk i pelikankolonin och förstörde uppskattningsvis 55–60 ägg. Ett 40-tal pelikanpar flyttade då lite söderut i sjön och lade nya ägg. Året därpå resulterade i 120 häckande par som fick ut 109 ungar, vilket är siffror som ligger nära utfallet för 2010. Med en ökning från 50–60 par när Swarovski Optik klev in i projektet 1998 till 120 par säsongerna år 2009–2010 visar att åtgärderna gett resultat.

Med den här typen av insatser finns det hopp – först och främst för den krushuvade pelikanen, men också för att vi ska få besök av arten här hemma i Sverige.

– CORELL

Läs mer på www.lebalkan.org

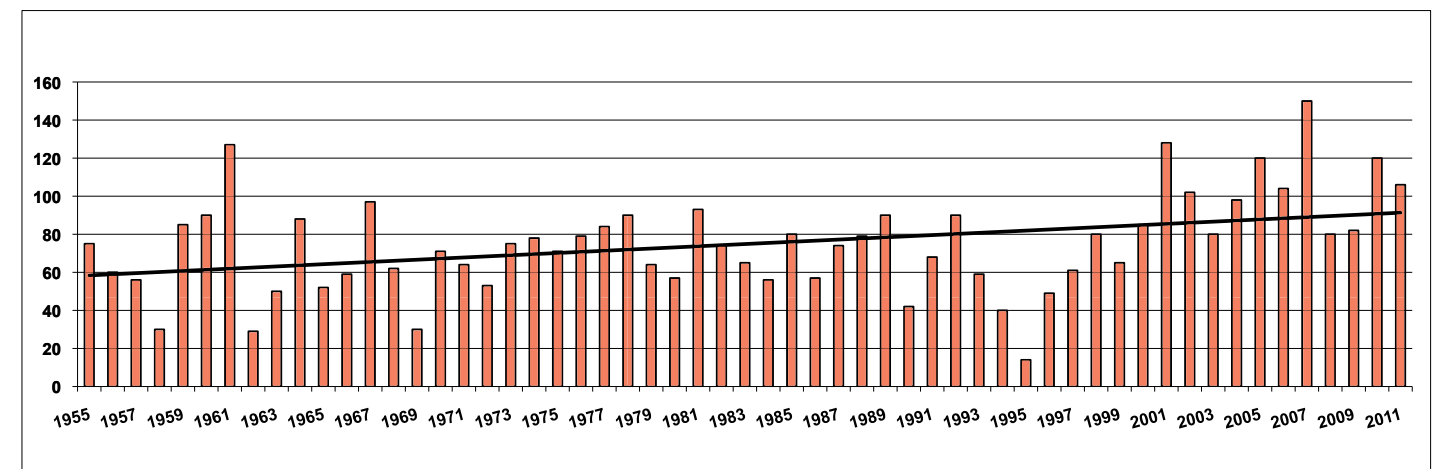
Sjön Srebarna hyser Bulgariens enda koloni av krushuvad pelikan och är förstås en viktig lokal för arten.

Foto: Branta-Tours

Två meter höga plattformar har byggts för att häckningarna inte ska spolierras av höga vattenflöden.

Foto: Branta-Tours

Staplarna visar hur många par som häckat i den bulgariska sjön Srebarna genom åren.

Källa: Tanyo Michev/Le Balkan-Bulgaria